

## Hemşirelerin Hasta Mahremiyetine Yönelik Davranışları: Kuzeydoğu Anadolu İkinci Bölge Örneği

Nurses' Behaviors Towards Patient Privacy: Northeast Anatolia Second Region Example

Osman AĞDAŞ<sup>1</sup>, Duygu BAYRAKTAR<sup>2</sup>

### ÖZ

Hasta mahremiyeti, hasta bakımının ve hasta memnuniyetinin belirleyicilerinden biri olarak hastalar ile hemşireler arasındaki güveni ve terapötik etkileşimi etkileyen önemli bir değerdir. Bu araştırma hemşirelerin hasta mahremiyetine yönelik davranışlarını ve bunu etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı ve kesitsel tipteki bu araştırmanın verileri, 19 Temmuz 2021- 28 Şubat 2022 tarihleri arasında Kuzeydoğu Anadolu İkinci Bölgesi'nde bulunan hastanelerin tüm kliniklerinde çalışan, çalışmaya gönüllü olarak katılan 296 hemşireden elde edilmiştir. Araştırmanın verileri yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Hemşirelere, "Tanımlayıcı Bilgi Formu" ile "Hasta Mahremiyet Ölçeği" uygulanmıştır. Veri analizi için Kruskal Wallis H testi, Mann Whitney U testi, Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ve Lojistik Regresyon analizi yapılmıştır. Hemşirelerin %61,5'i lisans mezunu, %78'i erkek ve yaş ortalaması 31,05±7,31 (min:20; maks:56) yıldır. Hemşirelerin %84,5'inin hasta mahremiyetinin sağlanması konusunda hizmet içi eğitiminin gerekli olduğunu düşündüğü belirlenmiştir. Hemşirelerin Hasta Mahremiyet Ölçeği toplam puan ortalaması 4,60±0,38 (min:2,74; maks:5,00) olarak belirlenmiştir. Hemşirelerden hasta hakları yönetmeliğinin mahremiyet ile ilgili bölümünü okuyanlarda, hasta mahremiyetinin sağlanmasına ilişkin eğitim alanlarda ve cerrahi biriminde çalışanlarda Hasta Mahremiyet Ölçeği puan ortalamalarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur (p<0,05). Bu çalışmada hemşirelerin hasta mahremiyetine yönelik davranışlarının çok yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Bakım, Hasta, Hemşirelik, Mahremiyet

### ABSTRACT

Patient privacy, which is one of the determinants of patient care and patient satisfaction that affects the trust and therapeutic interaction between patients and nurses, is an important value for patients. This research was conducted to identify the behaviors of nurses towards patient privacy and the factors affecting it. The data for this descriptive and cross-sectional study, were collected from 296 nurses who volunteered to participate and worked in all clinics of hospitals located in the Northeast Anatolia Second Region between July 19, 2021, and February 28, 2022. The data of the study were collected by face-to-face interview method. Nurses were administered the "Descriptive Information Form" and the "Patient Privacy Scale." For data analysis, Kruskal Wallis H test, Mann Whitney U test, Bonferroni multiple comparison test, and Logistic Regression analysis were conducted. Of the nurses, 61.5% had a bachelor's degree, 78% were male, and the mean age was 31.05±7.31 (min:20; max:56) years. It was found that 84.5% of the nurses think that in-service training is necessary for ensuring patient privacy. The mean total score of the nurses on the Patient Privacy Scale was found to be 4.60±0.38 (min: 2.74; max: 5.00). It was found that nurses who read the privacy section of the patient rights regulation, those who received training on patient privacy, and those working in surgical unit were significantly higher mean scores on the Patient Privacy Scale (p<0.05). This study found that nurses' behaviors towards patient privacy were at a very high level.

**Keywords:** Care, Patient, Nursing, Privacy

\* Bu makale, Kafkas Üniversitesi'nde Dr. Öğr. Üyesi Duygu BAYRAKTAR danışmanlığında Osman AĞDAŞ'ın 827401 numaralı yüksek lisans tezinden hazırlanmıştır. Bu çalışma için etik komite onayı Kafkas Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan alınmıştır (Tarih: 02.04.2021 ve Sayı No: 81829502.903/171). Bu çalışma, AKETDER III. Uluslararası Etik Araştırmaları Kongresi'nde 22-23 Kasım 2024 tarihinde İzmir'de sözel bildiri olarak sunulmuştur.

<sup>1</sup> Bilim Uzmanı, Hemşire, Osman AĞDAŞ, Kars Harakani Devlet Hastanesi, İkinci Basamak Yoğun Bakım Ünitesi, Kars, Türkiye, e-posta: osmanagdas1869289@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4899-3609

<sup>2</sup> Dr. Öğr. Üyesi Duygu BAYRAKTAR, Kafkas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Kars, Türkiye, e-posta: duyugubayraktar2009@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-6790-6139

**İletişim / Corresponding Author:**  
e-posta/e-mail:

Duygu BAYRAKTAR  
duygubayraktar2009@hotmail.com

**Geliş Tarihi / Received:** 03.10.2024  
**Kabul Tarihi/Accepted:** 30.02.2025

## GİRİŞ

Sağlık, insanlara en özel ve özenli hizmetlerin sunulmasını gerektiren ve sağlık profesyonellerine etik sorumluluk yükleyen bir alandır. Bu alanlara başvuran hastalar yardıma muhtaç, hassas ve savunmasız bir konumdadır.<sup>1,2</sup> Böyle zamanlarda hastalar, bireysel kontrollerini sağlamak, sürdürmek ve karar alma süreçlerinde yer almak isterler.<sup>3</sup>

Hastaneler ve diğer sağlık kurumları hastanın çevreyi kontrol etme kapasitesinin sınırlı olduğu, mahremiyet kaybının sıklıkla yaşandığı yerlerdir.<sup>4,5</sup> Aile çevresi dışında yabancı bir ortama gelen birey, bu dönemde tanımadığı birçok hasta kişi ile odasını paylaşmak zorunda kalmakta ve özel alanının dışında olduğu için mahremiyetini korumada zorluklar yaşamaktadır.<sup>6</sup> Ayrıca bazen çevresel risklerden korunmak ya da yaşamlarını kurtarmak için hastanın mahremiyeti feda edilebilmektedir.<sup>7,8</sup> Sağlık hizmeti verilen alanlarda ve hastanelerde bireysel alan sınırlı olmakta ve bireysel alana yapılan doğrudan girişimler, kişinin mahremiyetine müdahaleye neden olmaktadır.<sup>9</sup>

Temel bir gereklilik ve önemli bir kavram olan mahremiyet, bireylerin duygu, düşünce ve fiziksel temaslarının gizli tutulması ve müdahalelerin yalnızca bedensel ve ruhsal bütünlükle sınırlı kalabilmesi gerekliliği olarak tanımlanmaktadır.<sup>10</sup> Mahremiyet, kişiye ait gizli olmayabilen fakat açığa vurulmaması gereken, paylaşılması için kişinin iznini gerektiren veri ya da bilgi olarak da belirtilmektedir.<sup>1</sup> Hastaların mahremiyet hakkının güvence altına alınması bireylerin utanmasını, cesaretinin kırılmasını, yargılanmasını, damgalanmasını ve ayrımcılığa uğramasını önlemek aynı zamanda kurumla dürüst ve açık bir şekilde iletişim kurmasını sağlamak açısından önemlidir.<sup>8</sup>

Günümüzde sağlık hizmetleri alanında yaşanan hızlı bilimsel ve teknolojik ilerlemeler, iletişim kanallarının sayısının artması ve sosyal medyanın etkileri ile kişisel alan sınırlarının aşılması ve hasta bilgilerinin

saklanması ilişkin çok sayıda mahremiyete ilişkin ciddi sorunlarla karşı karşıya kalınmıştır.<sup>2,6,8,11-15</sup> Sağlık sektöründeki bu değişim ve gelişmelerin belki de en önemlisi hastaların sağlık kayıtlarının dijital ortamda tutulmaya başlanmasıdır.<sup>11</sup>

Temel insan haklarından biri olan mahremiyet, bireyin kişisel bilgilerinin veya kendisiyle ilgili sırların ifşasını kontrol etmesi anlamına gelmektedir.<sup>9</sup> Bireylerin kendilerine özel ve gizli tutulduğu şeklinde ifade edilen mahremiyet kavramı, giderek daha fazla tartışılan bir konu haline dönüşmektedir.<sup>12</sup> Hasta haklarına dair farkındalığın artmasına bağlı olarak günümüzde hasta mahremiyeti önem kazanmaktadır.<sup>1</sup>

Hastaların temel hakları arasında insan onuruna saygı<sup>16</sup>, kaliteli sağlık hizmeti sunumu, bakım ve tedavinin sürdürülebilirliği, bilgi edinme hakkı, tıbbi müdahaleye rıza ve mahremiyete saygı yer almaktadır.<sup>10</sup> Mahremiyet kavramının evrensel bir tanımı oluşturulmamışsa da<sup>6</sup> sağlık hizmetlerinin sunumunda temel bir insan gereksinimi ve hakkı olarak kabul edilmektedir.<sup>10,12,17,18</sup>

İnsan hakları arasında hem önemli hem de gizemli bir yere sahip olan mahremiyet, bireylerin temel haklarından biridir.<sup>3</sup> İnsanların bulunduğu her yerde ya da insana ait her alanda var olan özel hayatın gizliliği ve mahremiyet hakkı, korunması gereken temel bir insan hakkı olarak kabul edilmektedir.<sup>2</sup> Mahremiyet hakkı, hemşireliğin temel etik ilkelerinden biri olan bireye saygı hakkından kaynaklanan doğal bir haktır.<sup>17</sup>

İnsan onuruna uygun yaşamak ve kişiler arası ilişkileri istenildiği gibi kurabilmek için mahremiyet kavramını anlamak son derece önemli ve gereklidir.<sup>17</sup> İnsan onurunu koruyarak, hasta ile sağlık ekibi arasındaki iletişimin gelişmesini ve hayat kurtarabilecek kaliteli bakım için gerekli olan güvene dayalı ilişkinin kurulmasını sağlar.<sup>8</sup>

Mahremiyet hakkı, özerklik ve insanlara saygıya dayanır.<sup>1,20</sup> Sağlık hizmetlerinde özerkliğe saygı ilkesi özellikle hastalar ve sağlık çalışanları arasında etkilidir.<sup>5</sup> Bugüne kadar yapılmış araştırmalar mahremiyete saygının olumlu bir sağlık hizmeti deneyimi için kilit bir unsur olduğunu göstermektedir.<sup>21</sup>

Hastaya ve mahremiyetine saygı gösterme, haklarını koruma ve denetleme sağlık personelinin temel hedefleri arasındadır.<sup>10</sup> Hasta mahremiyeti, uluslararası kuruluş ve derneklerin bakım standartlarının ana kuralları ve temel ilkelerinden biri olarak vurgulanmaktadır.<sup>22</sup> Hasta mahremiyetinin korunması ve sürdürülmesi tüm sağlık hizmetleri ve hemşirelik uygulamalarında kalitenin en önemli unsurlarından biri olarak ifade edilmektedir.<sup>6</sup> Hasta mahremiyetinin gözetilmesi hemşirelerin en önemli etik sorumluluklarından biridir.<sup>14</sup> Hemşireler, bakım ve tedavi verdikleri bireylerin mahremiyetini korumada etik ve yasal sorumluluklara sahiptir.<sup>18</sup> Sağlık ekibinin bir üyesi olarak 24 saat boyunca bakım sağlayan hemşirelere, hasta ile iletişimde hastanın fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilgisel mahremiyetinin korunmasında önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir.<sup>9,10,23</sup> Yapılan bir çalışmada hemşirelerin, çalışma ortamında mahremiyetin korunması ve bilgilerin gizliliği açısından doktorlara göre nispeten daha yüksek puanlara sahip olduğu belirlenmiştir.<sup>10</sup>

Hastalarla sık temas halinde olan sağlık profesyonelleri, özellikle hemşireler için, hastaların kişisel bilgilerinin gizli tutulması sadece mesleki etik ve hukuki sorumluluk değil, aynı zamanda etik çatışmaları ve tıbbi anlaşmazlıkları önlemenin de anahtarıdır.<sup>15</sup> Hemşireler, hastaların istekleriyle daha sık karşılaştıklarından ve hemşirelik hizmeti nedeniyle hastalara daha yakın olduklarından mahremiyet konusunda daha duyarlıdırlar.<sup>10</sup> Bu nedenle hemşireler hasta mahremiyetini temel bir gereklilik olarak görmekte ve önemsemektedir.<sup>17</sup>

Hastaların mahremiyetinin korunması, sağlık profesyonelleri ile hastalar arasında tedavinin ilerlemesini ve sağlığın

iyileşmesini teşvik eden güvenilir bir ilişkinin temelini oluşturur ve etkili hemşirelik bakımı sağlar.<sup>10,15</sup> Hastaya kaliteli ve etkili bakımın sağlanması için ilgili verilerin sağlık ekibinin diğer üyeleriyle paylaşılması önemlidir ancak bu sadece hasta bakımıyla doğrudan ilgili kişilerle sınırlı olması gerekmektedir.<sup>11</sup> Buna dikkat edilmezse hasta mahremiyeti ihlalinin önemli ve hoş olmayan sonuçları doğabilir.<sup>14,24</sup> Mahremiyete saygı gösterilmemesi durumunda hasta bireylerde anksiyete ve stres düzeyinin artmasına, sağlık öyküsünün gizlenmesine, fizik muayeneyi kabul etmemeye ve saldırgan davranışlarda bulunmaya neden olabilmektedir.<sup>1,14</sup> Ayrıca bu sonuçlar arasında hastanın tedavi ekibine olan güveninin kaybolması, bakım kalitesinin düşmesi, hastanede kalış süresinin uzaması, iyileşmenin gecikmesi ve maliyetlerin artması sıralanabilir.<sup>3,12,24</sup>

Literatürde sağlık hizmeti veren tüm sağlık kurumlarının hasta mahremiyetine daha fazla dikkat etmesi gerektiği belirtilmektedir.<sup>14</sup> Sağlık personeline hasta mahremiyetini koruyan bir yaklaşımı benimsemenin önemi sıklıkla vurgulansa da literatür incelendiğinde mahremiyet konusunda yapılmış az sayıda çalışma bulunmaktadır.<sup>23</sup> Bazı araştırmalar hemşirelerin hasta mahremiyetine saygı duyduğunu ortaya koymuştur.<sup>1,8</sup> Fakat diğer taraftan bakıldığında hemşirelerin hastaların mahremiyetlerinin yeterince korunmadığına, hatta ihlal edildiğine inandığını gösteren araştırmalar da mevcuttur.<sup>8,21,25</sup> Bu nedenle hemşirelerin hasta mahremiyetine yönelik davranışları ile etkileyen faktörleri belirleyen daha fazla araştırmaya gereksinim duyulmaktadır. Literatürdeki çalışmalara bakıldığında hasta mahremiyetinin çeşitli çevresel, kültürel faktörlerden etkilendiği de bilinmektedir.<sup>17,22</sup>

Literatür incelendiğinde; Kuzeydoğu Anadolu ikinci bölgesinde çalışan hemşirelerin hasta mahremiyetine yönelik davranışlarını ve bunu etkileyen faktörleri belirleyen herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışma Türkiye'nin Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde çalışan

hemşirelerin mahremiyetine ilişkin bilgi düzeylerine ve hasta mahremiyeti yaklaşımlarına bir bakış sağlayacağı ve ayrıca bu çalışmanın bulgularının ulusal ve uluslararası alanda Türkiye'nin Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde çalışan hemşirelerle yapılan benzer çalışmaların sonuçları ile karşılaştırılmasında yarar sağlayacağı öngörülmektedir. Ayrıca hemşirelerin mahremiyet konusundaki yerinin önemi, sadece bu konuya yaklaşımlarını değil, hastalarına sağladıkları bakımın kalitesini de etkilemesi, hastaların iyileşme sürecine olumlu katkıda bulunması bakımından araştırma sonuçları son derece önem arz etmektedir.

Bu araştırmanın amacı, Kuzeydoğu Anadolu ikinci bölgesinde çalışan hemşirelerin hasta mahremiyetine yönelik davranışları ile etkileyen faktörlerinin belirlenmesidir.

### *Araştırma soruları*

1. Kuzeydoğu Anadolu ikinci bölgesinde çalışan hemşirelerin hasta mahremiyetine yönelik davranışları nasıldır?

2. Kuzeydoğu Anadolu ikinci bölgesinde çalışan hemşirelerin hasta mahremiyetine yönelik davranışları belirlenen tanımlayıcı özellikler ile farklılaşmakta mıdır?

## **MATERYAL VE METOT**

### **Araştırmanın Tipi**

Bu araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tasarımda yapılmıştır.

### **Araştırmanın Uygulandığı Yer**

Bu araştırma Kuzeydoğu Anadolu İkinci Bölgesi'nde (TRA2) bulunan hastanelerde yapılmıştır.

### **Araştırmanın Evreni ve Örneklemi**

Araştırmanın evrenini 19 Temmuz 2021-28 Şubat 2022 tarihleri arasında Kuzeydoğu Anadolu İkinci Bölgesi'nde (TRA2) bulunan hastanelerde çalışan toplam N=1061 hemşire oluşturmuştur. Araştırmanın örneklem büyüklüğü, evrendeki eleman sayısı bilinen örneklem tekniği  $[n=(N.t2.p.q)/(d2.(N-1)+t2.p.q)]$  ile %95 güven aralığında en az 283 hemşirenin araştırmanın örneklemi oluşturulması planlanmıştır. Veri kayıplarının olabileceği düşünülerek araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 296 hemşireden veri toplanmıştır.

### **Veri Toplamada Kullanılan Araçlar**

"Tanımlayıcı Bilgi Formu" ve "Hasta Mahremiyet Ölçeği" araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

### **Tanımlayıcı Bilgi Formu**

Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda<sup>18,24,26-29</sup> hazırlanan "Tanımlayıcı Bilgi Formu" yaş, cinsiyet,

medeni durum, mesleği ile ilgili en son mezun olduğu okul, aile gelir durumu, mesleğini sevmeye durumu, meslekte çalışma süresi, çalışılan birim, çalışma biçimi, hasta mahremiyetinin sağlanmasına ilişkin eğitim alma durumu, hasta mahremiyetinin sağlanması konusunda hizmet içi bir eğitime gerek olup olmama durumu, hasta mahremiyetinin sağlanması ile verilecek olan eğitim konuları, hasta hakları yönetmeliğinin mahremiyet ile ilgili bölümünü okuma durumu sorularını kapsayan toplam 13 sorudan oluşmaktadır.

### **Hasta Mahremiyet Ölçeği**

Bu ölçek, hastanelerin birimlerinde yatan hastaların mahremiyetini korumaya ve sürdürmeye yönelik hemşirelerin uygun ve özenli davranışlar gösterip göstermediğini, mahremiyet ihlallerinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla Öztürk ve arkadaşları<sup>26</sup> tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 5'li likert tipindedir (5=Tamamen katılıyorum, 4=Katılıyorum, 3=Kararsızım, 2=Katılmıyorum, 1= Kesinlikle katılmıyorum). Toplam 27 sorudan ve 5 alt boyuttan (özel yaşam mahremiyeti, cinsiyete ilişkin mahremiyet, kendini koruyamayanların mahremiyeti, bedensel mahremiyet, uygun ortam sağlama mahremiyeti) oluşmaktadır. Ölçek toplam puan aralığı 27-135 puan arasındadır. Ölçekten 135'e yakın puan alınması, hemşirelerin hasta mahremiyetine

özen gösterdiğini, 27'ye yakın puan alınması ise özen göstermediğini açıklamaktadır. Ayrıca ölçeğin dağılım aralığının hesaplanması 1,00- 1,79 “çok düşük”, 1,80- 2,59 “düşük”, 2,60- 3,39 “orta”, 3,40-4,19 “yüksek”, 4,20-5,00 “çok yüksek” şeklinde yorumlanmaktadır. Öztürk ve ark.'nın (2014) çalışmasında Cronbach Alpha değeri 0.93'dür.<sup>26</sup> Bu çalışmada ölçeğin güvenirlik katsayısı 0,926 olarak hesaplanmıştır.

### Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmada kullanılmak üzere “Hasta Mahremiyet Ölçeği”nin geçerlik güvenirlik çalışmasını yapan araştırmacılardan e-posta yolu ile yazılı izin alınmıştır. Çalışmanın yürütülmesi için bir üniversitenin Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığı'ndan (02.04.2021 tarih ve 81829502.903/171 karar numaralı) ve ayrıca araştırmanın gerçekleştirildiği hastane yönetimlerinden de yazılı kurum izinleri alınmıştır. Hemşirelerden sözlü ve yazılı onam alınmıştır. Bu çalışma Helsinki Bildirgesi'nin etik kurallarına uygun bir şekilde yürütülmüştür.

### Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, 19 Temmuz 2021- 28 Şubat 2022 tarihleri arasında Kuzeydoğu Anadolu İkinci Bölgesi'nde bulunan hastanelerin tüm kliniklerinde çalışan, çalışmayı gönüllü kabul eden hemşirelerden yüz yüze görüşme tekniği ile kendilerinin uygun oldukları zamanda ve ortamda toplanmıştır. Veri toplama formunun

doldurulması yaklaşık 15-20 dakika sürmüştür.

### Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmanın verileri, SPSS (IBM Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25.0 programı ile (IBM Corporation, Armonk, NY) değerlendirilmiştir. Veriler analiz edilirken tanımlayıcı istatistiksel yöntemler (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) hesaplanmıştır. Ölçek ve alt boyut puanlarının skewness ve kurtosis değerleri  $\pm 1.5$  aralığında<sup>30</sup> normal dağılım göstermemesi nedeniyle non-parametrik testler uygulanmıştır. Buna göre Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis H testi, Bonferroni çoklu karşılaştırma testi ve Lojistik Regresyon analizi yapılmıştır. Ölçeğe ilişkin güvenirlik katsayısı Cronbach Alpha ile incelenmiştir. Anlamlılık değeri  $p < 0,05$  şeklinde alınmıştır.

### Araştırmanın Kısıtlılıkları

Araştırmanın sınırlılıklarından biri sadece Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'ni kapsamasıdır. Bu nedenle bu çalışmanın sonuçları yalnızca örneklem grubuna genellenebilir. Bir diğer sınırlama ise hemşirelerin çalışma saatleridir. Bu durum bazı hemşirelerin veri toplama formunu eksik bırakması bu verilerin araştırmadan çıkarılmasına neden olmuştur.

### Teşekkür

Araştırmacılar, araştırmaya gönüllü olarak katılan tüm hemşirelere teşekkür eder.

## BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya dahil edilen hemşirelerin %78'i erkek, %61,5'i lisans mezunu, yaş ortalaması  $31,05 \pm 7,31$  yıl (min:20; maks:56) ve meslekte çalışma süresi ortalaması  $85,54 \pm 84,53$  aydır (min:1, maks:444). Hemşirelerin %48,3'ünün dahili birimlerde çalıştığı, %58,8'inin gündüz mesaisi ve nöbet şeklinde çalıştığı belirlenmiştir (Tablo 1).

Ayrıca hemşirelerin %78,4'ünün hasta mahremiyetinin sağlanmasına ilişkin eğitim aldığı, %84,5'inin hasta mahremiyetinin

sağlanması konusunda hizmet içi eğitiminin gerekli olduğunu düşündüğü, %48,7'sinin hasta mahremiyetinin sağlanması ile verilecek olan eğitimin hastanın sağlık durumu ve hastalığın seyri, hastanın bedeni ve hastanın özel yaşamı ve kişisel bilgilerini içeren konuları içermesi gerektiğini düşündüğü ve %76'sının hasta hakları yönetmeliğinin mahremiyet ile ilgili bölümünü okuduğu tespit edilmiştir (Tablo 1).

**Tablo 1. Hemşirelerin Tanıtıcı Özellikleri (n=296)**

| Tanıtıcı Özellikler                                                                   | n                                                     | %        |
|---------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|----------|
| Cinsiyet                                                                              | Kadın                                                 | 65 22,0  |
|                                                                                       | Erkek                                                 | 231 78,0 |
| Medeni durum                                                                          | Evli                                                  | 158 53,4 |
|                                                                                       | Bekar                                                 | 138 46,6 |
| Mesleği ile ilgili en son mezun olduğu okul                                           | Sağlık meslek lisesi                                  | 34 11,5  |
|                                                                                       | Önlisans                                              | 65 22,0  |
|                                                                                       | Lisans                                                | 182 61,5 |
|                                                                                       | Yüksek lisans                                         | 15 5,0   |
| Aile gelir durumu                                                                     | Gelirim<Giderim                                       | 185 62,5 |
|                                                                                       | Gelirim=Giderim                                       | 98 33,1  |
|                                                                                       | Gelirim>Giderim                                       | 13 4,4   |
| Mesleğini sevme durumu                                                                | Evet                                                  | 233 78,7 |
|                                                                                       | Hayır                                                 | 63 21,3  |
| Çalışılan birim                                                                       | Dahili birimler                                       | 143 48,3 |
|                                                                                       | Cerrahi birimler                                      | 87 29,4  |
|                                                                                       | Acil servis                                           | 35 11,8  |
|                                                                                       | Yoğun bakım                                           | 31 10,5  |
| Çalışma biçimi                                                                        | Nöbet olmadan sadece gündüz mesaisi                   | 60 20,3  |
|                                                                                       | Sadece nöbet                                          | 62 20,9  |
|                                                                                       | Gündüz mesaisi ayrıca ayın belirli zamanlarında nöbet | 174 58,8 |
| Hasta mahremiyetinin sağlanmasına ilişkin eğitim aldınız mı?                          | Evet                                                  | 232 78,4 |
|                                                                                       | Hayır                                                 | 64 21,6  |
| Hasta mahremiyetinin sağlanması konusunda hizmet içi eğitime gerek var mıdır?         | Evet                                                  | 250 84,5 |
|                                                                                       | Hayır                                                 | 46 15,5  |
| Hasta mahremiyetinin sağlanması ile verilecek olan eğitim hangi konuları içermelidir? | Hastanın sağlık durumu ve hastalığın seyri            | 45 15,2  |
|                                                                                       | Hastanın bedeni                                       | 19 6,4   |
|                                                                                       | Hastanın özel yaşamı ve kişisel bilgileri             | 88 29,7  |
|                                                                                       | Hepsi                                                 | 144 48,7 |
| Hasta hakları yönetmeliğinin mahremiyet ile ilgili bölümünü okudunuz mu?              | Evet                                                  | 225 76,0 |
|                                                                                       | Hayır                                                 | 71 24,0  |

Yaş ortalaması=31,05±7,31 yıl (min:20, maks:56)

Meslekte çalışma süresi ortalaması=85,54±84,53ay (min:1, maks:444)

n: sayı %: Yüzde

Araştırma kapsamına alınan hemşirelerin Hasta Mahremiyet Ölçeği toplam puan ortalaması 4,60±0,38 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyut puan ortalamalarına bakıldığında; alt boyutlardan en yüksek Özel Yaşam alt boyutu 4,66±0,40, en düşük ise Cinsiyet alt boyutu 4,51±0,52'dir (Tablo 2).

Hemşireler, bakım ve tedavi verdikleri bireylerin mahremiyetini korumada etik ve yasal sorumluluklara sahiptir.<sup>18</sup> Hastaların mahremiyetinin korunması, hastaların utanç, kırılabilirlik ve şefkat duygularının azalmasına, hastane deneyiminden memnuniyetlerinin artmasına, sağlık ekibi üyeleri ile kurulan güvene dayalı sağlıklı iletişimin gelişmesine yol açmaktadır.<sup>2</sup> Hastaların mahremiyet beklentilerinin karşılanması ve bu konuda bilgilendirilmeleri, hastaların sağlık

hizmetlerinden memnuniyetini ve dolayısıyla sunulan hizmetin kalitesini artırmak için önemli bir faktördür.<sup>2,3</sup>

**Tablo 2. Hemşirelerin Hasta Mahremiyet Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamaları**

| Ölçek ve Alt Boyutları | Maddeler              | Min-Maks         | Ort±SS           | Cronbach Alfa değeri |
|------------------------|-----------------------|------------------|------------------|----------------------|
| Özel yaşam             | 1-10. maddeler        | 2,30-5,00        | 4,66±0,40        | 0,864                |
| Cinsiyet               | 11-15. maddeler       | 2,60-5,00        | 4,51±0,52        | 0,710                |
| Kendini koruyamayan    | 16-19. maddeler       | 3,00-5,00        | 4,62±0,48        | 0,893                |
| Bedensel               | 20-23. maddeler       | 1,00-5,00        | 4,54±0,62        | 0,947                |
| Uygun ortam sağlama    | 24-27. maddeler       | 1,25-5,00        | 4,58±0,59        | 0,959                |
| <b>Toplam Boyutu</b>   | <b>1-27. maddeler</b> | <b>2,74-5,00</b> | <b>4,60±0,38</b> | <b>0,926</b>         |

Ort: aritmetik ortalaması; SS: standart sapması

Literatürde hasta mahremiyetine yönelik davranışlarını inceleyen ulusal ve uluslararası çalışmalara bakıldığında hemşirelerin mahremiyete verdikleri önemin yüksek düzeyde bulunduğu çalışmalar,<sup>1,4,8,31</sup> öğrenci hemşirelerin hasta mahremiyetine verdikleri önemin yüksek düzeyde bulunduğu çalışmalar<sup>13,15,17,23,32,33</sup> mevcuttur. Bu çalışmada hemşirelerin hasta mahremiyetine yönelik davranışlarının yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır (Tablo 2). Çalışma sonuçları, literatürle benzerlik göstermektedir. Bu sonuç, hemşirelerin hasta mahremiyetine yönelik davranışlarının olumlu çıkması sevindirici bir durumdur. Hemşirelerin mahremiyete yönelik davranışlarının yüksek olması hasta bakımına verdikleri önemin bir sonucu olabilir. Hemşirelerin hasta mahremiyetine yönelik davranışlarının olumlu yönde olması, hasta bakım memnuniyetini arttırması bakımından önemlidir.

Kim ve ark.'nın (2017) çalışmasında<sup>34</sup> dahiliye ve cerrahi kliniklerinde çalışan hemşirelerin mahremiyetin korunmasını önemli görmelerine rağmen daha az mahremiyet koruma davranışı gösterdikleri bulunmuştur.<sup>12</sup> Bu çalışmada hemşirelerden cerrahi biriminde çalışanlarda Hasta Mahremiyet Ölçeği puan ortalamalarının anlamlı derecede daha yüksek olduğu saptanmıştır (p<0,05) (Tablo 3). Çalışma sonucu, literatürden farklılık göstermektedir.

Bu sonuç, bölgelerdeki hastanelerin iş | yoğunluğuna bağlanabilir.

**Tablo 3. Hemşirelerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Hasta Mahremiyet Ölçeği Puan Ortalamaları**

| Tanıtıcı Özellikler                                               |                        | Özel yaşam                                 | Cinsiyet                                   | Kendini koruyamayan  | Bedensel            | Uygun ortam sağlama | Toplam                                     |
|-------------------------------------------------------------------|------------------------|--------------------------------------------|--------------------------------------------|----------------------|---------------------|---------------------|--------------------------------------------|
|                                                                   |                        | Ort(SS)                                    | Ort(SS)                                    | Ort(SS)              | Ort(SS)             | Ort(SS)             | Ort(SS)                                    |
| Cinsiyet                                                          | Erkek                  | 4,67(0,40)                                 | 4,44(0,62)                                 | 4,66(0,43)           | 4,57(0,66)          | 4,64(0,62)          | 4,61(0,39)                                 |
|                                                                   | Kadın                  | 4,65(0,41)                                 | 4,54(0,50)                                 | 4,61(0,49)           | 4,54(0,61)          | 4,57(0,58)          | 4,60(0,37)                                 |
|                                                                   | <b>Test</b>            | z:-0,031<br>p:0,975                        | z:-0,620<br>p:0,535                        | z:-0,335<br>p:0,738  | z:-0,773<br>p:0,440 | z:-1,128<br>p:0,259 | z:-0,309<br>p:0,757                        |
| Medeni durum                                                      | Evli                   | 4,64(0,44)                                 | 4,54(0,48)                                 | 4,60(0,47)           | 4,54(0,51)          | 4,56(0,50)          | 4,59(0,37)                                 |
|                                                                   | Bekar                  | 4,68(0,36)                                 | 4,49(0,57)                                 | 4,65(0,48)           | 4,55(0,72)          | 4,61(0,68)          | 4,61(0,39)                                 |
|                                                                   | <b>Test</b>            | z:-0,211<br>p:0,833                        | z:-0,167<br>p:0,867                        | z:-1,194<br>p:0,233  | z:-1,139<br>p:0,255 | z:-1,935<br>p:0,053 | z:-0,717<br>p:0,473                        |
| Mesleği ile ilgili en son mezun olduğu okul                       | Sağlık meslek lisesi   | 4,63(0,43)                                 | 4,58(0,53)                                 | 4,60(0,45)           | 4,50(0,52)          | 4,55(0,54)          | 4,59(0,36)                                 |
|                                                                   | Önlisans               | 4,65(0,39)                                 | 4,47(0,54)                                 | 4,66(0,46)           | 4,44(0,87)          | 4,47(0,84)          | 4,56(0,44)                                 |
|                                                                   | Lisans                 | 4,67(0,37)                                 | 4,53(0,50)                                 | 4,61(0,47)           | 4,59(0,50)          | 4,63(0,47)          | 4,62(0,33)                                 |
|                                                                   | Yüksek lisans          | 4,53(0,70)                                 | 4,41(0,72)                                 | 4,62(0,71)           | 4,52(0,78)          | 4,57(0,68)          | 4,53(0,62)                                 |
|                                                                   | <b>Test</b>            | KW:0,167<br>0,983                          | KW:1,452<br>p:0,693                        | KW:1,504<br>p:0,681  | KW:1,421<br>p:0,701 | KW:1,048<br>p:0,790 | KW:0,425<br>p:0,935                        |
| Aile gelir durumu                                                 | Gelirim<Giderim        | 4,71(0,35)                                 | 4,58(0,44)                                 | 4,66(0,44)           | 4,54(0,56)          | 4,58(0,55)          | 4,63(0,30)                                 |
|                                                                   | Gelirim=Giderim        | 4,58(0,47)                                 | 4,40(0,63)                                 | 4,55(0,54)           | 4,55(0,73)          | 4,58(0,67)          | 4,54(0,48)                                 |
|                                                                   | Gelirim>Giderim        | 4,60(0,48)                                 | 4,54(0,69)                                 | 4,65(0,46)           | 4,60(0,48)          | 4,71(0,43)          | 4,61(0,42)                                 |
|                                                                   | <b>Test</b>            | KW:4,413<br>p:0,110                        | KW:3,382<br>p:0,184                        | KW:2,028<br>p:0,363  | KW:0,768<br>p:0,681 | KW:0,490<br>p:0,783 | KW:1,041<br>p:0,594                        |
| Mesleğini sevme durumu                                            | Evet                   | 4,66(0,41)                                 | 4,54(0,49)                                 | 4,60(0,49)           | 4,54(0,55)          | 4,57(0,54)          | 4,60(0,36)                                 |
|                                                                   | Hayır                  | 4,67(0,39)                                 | 4,40(0,62)                                 | 4,70(0,42)           | 4,55(0,82)          | 4,63(0,74)          | 4,60(0,43)                                 |
|                                                                   | <b>Test</b>            | z:-0,009<br>p:0,992                        | z:-1,379<br>p:0,168                        | z:-1,255<br>p:0,210  | z:-1,358<br>p:0,174 | z:-1,789<br>p:0,074 | z:-0,532<br>p:0,595                        |
| Çalışılan birim                                                   | Dahili birimler (1)    | 4,60(0,43)                                 | 4,46(0,54)                                 | 4,62(0,48)           | 4,51(0,61)          | 4,55(0,58)          | 4,56(0,38)                                 |
|                                                                   | Cerrahi birimler (2)   | 4,77(0,34)                                 | 4,62(0,52)                                 | 4,64(0,50)           | 4,63(0,48)          | 4,69(0,47)          | 4,69(0,34)                                 |
|                                                                   | Acil servis (3)        | 4,59(0,37)                                 | 4,39(0,53)                                 | 4,57(0,46)           | 4,38(0,94)          | 4,42(0,89)          | 4,50(0,44)                                 |
|                                                                   | Yoğun bakım (4)        | 4,66(0,41)                                 | 4,62(0,41)                                 | 4,65(0,44)           | 4,67(0,46)          | 4,62(0,48)          | 4,65(0,35)                                 |
|                                                                   | <b>Test</b>            | KW:11,248<br>p:0,010*<br>Post-hoc<br>2>1,3 | KW:11,772<br>p:0,008*<br>Post-hoc<br>2>1,3 | KW:0,903<br>p:0,825  | KW:3,841<br>p:0,279 | KW:5,099<br>p:0,165 | KW:10,808<br>p:0,013*<br>Post-hoc<br>2>1,3 |
| Çalışma biçimi                                                    | Sadece gündüz          | 4,63(0,43)                                 | 4,59(0,43)                                 | 4,64(0,47)           | 4,66(0,45)          | 4,63(0,46)          | 4,63(0,35)                                 |
|                                                                   | Sadece nöbet           | 4,68(0,35)                                 | 4,44(0,61)                                 | 4,61(0,47)           | 4,50(0,90)          | 4,49(0,87)          | 4,57(0,48)                                 |
|                                                                   | Gündüz mesaisi + nöbet | 4,66(0,41)                                 | 4,51(0,52)                                 | 4,62(0,48)           | 4,52(0,54)          | 4,60(0,50)          | 4,60(0,34)                                 |
|                                                                   | <b>Test</b>            | KW:0,142<br>p:0,931                        | KW:1,061<br>p:0,588                        | KW:0,047<br>p:0,977  | KW:2,797<br>p:0,247 | KW:0,004<br>p:0,998 | KW:0,849<br>p:0,654                        |
| Mahremiyet eğitimi alma                                           | Evet                   | 4,67(0,42)                                 | 4,52(0,54)                                 | 4,64(0,48)           | 4,58(0,56)          | 4,62(0,52)          | 4,62(0,38)                                 |
|                                                                   | Hayır                  | 4,62(0,33)                                 | 4,49(0,47)                                 | 4,56(0,47)           | 4,41(0,77)          | 4,45(0,78)          | 4,53(0,34)                                 |
|                                                                   | <b>Test</b>            | z:-1,973<br>p:0,049*                       | z:-1,041<br>p:0,298                        | z:-1,472<br>p:0,141  | z:-1,787<br>p:0,074 | z:-1,170<br>p:0,242 | z:-2,395<br>p:0,017*                       |
| Mahremiyet konusunda hizmet içi eğitime gereklilik durumu         | Evet                   | 4,67(0,38)                                 | 4,54(0,49)                                 | 4,62(0,47)           | 4,57(0,50)          | 4,61(0,49)          | 4,62(0,33)                                 |
|                                                                   | Hayır                  | 4,59(0,50)                                 | 4,38(0,66)                                 | 4,61(0,50)           | 4,40(1,05)          | 4,43(0,96)          | 4,50(0,57)                                 |
|                                                                   | <b>Test</b>            | z:-0,842<br>p:0,400                        | z:-1,113<br>p:0,266                        | z:-0,122<br>p:0,903  | z:-0,258<br>p:0,796 | z:-0,406<br>p:0,685 | z:-0,339<br>p:0,735                        |
| Hasta hakları yönetmeliğinin mahremiyet ile ilgili bölümünü okuma | Evet                   | 4,71(0,38)                                 | 4,59(0,47)                                 | 4,66(0,45)           | 4,58(0,51)          | 4,63(0,48)          | 4,65(0,33)                                 |
|                                                                   | Hayır                  | 4,50(0,44)                                 | 4,28(0,63)                                 | 4,50(0,54)           | 4,42(0,87)          | 4,44(0,84)          | 4,44(0,47)                                 |
|                                                                   | <b>Test</b>            | z:-4,112<br>p:0,000*                       | z:-3,737<br>p:0,000*                       | z:-2,199<br>p:0,028* | z:-0,850<br>p:0,396 | z:-1,326<br>p:0,185 | z:-3,505<br>p:0,000*                       |

\*p<0,05 KW H: Kruskal Wallis H test; z: Mann Whitney U test

Mahremiyete gösterilen önem ile eğitimin ilişkili olduğu bildirilmektedir.<sup>1</sup> Bir hemşirenin hasta mahremiyetinin sağlanması konusundaki bilgisi, mahremiyet uygulamalarını etkilemektedir.<sup>9</sup> Bu

çalışmada hemşirelerden hasta mahremiyetinin sağlanmasına ilişkin eğitim alanlarda Hasta Mahremiyet Ölçeği puan ortalamalarının anlamlı derecede daha yüksek olduğu bulunmuştur (p<0,05). (Tablo

3). Bu sonuç, eğitimin hasta mahremiyetinin sağlanması konusunda önemli bir etken olduğu söylenebilir.

Hasta Hakları Yönetmeliği “mahremiyeti, hastanın sağlık durumuyla ilgili tıbbi değerlendirmelerin gizli yapılması, tedavi sırasında yakınlarının bulunmasına izin verilmesi, tedavisi ile doğrudan ilgili olmayan kimselerin, tıbbi müdahale sırasında bulunmasına ise izin verilmemesi” olarak tanımlamaktadır.<sup>18</sup> Yapılan çalışmalarda hasta hakları yönetmeliğini okumuş olan hemşirelerin hasta mahremiyetine daha fazla önem verdiği görülmüştür.<sup>9,28</sup> Farklı bir ölçüm aracı kullanılarak yapılan bir çalışmada hasta hakları eğitimi alma durumunun mahremiyet farkındalığını artırdığı görülmüştür.<sup>5</sup> Bu çalışmada hemşirelerden hasta hakları yönetmeliğinin mahremiyet ile ilgili bölümünü okuyanlarda Hasta Mahremiyet Ölçeği puan ortalamalarının anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir ( $p<0,05$ ). (Tablo 3). Bu sonuç, literatür ile uyumludur. Bu sonuca göre Hasta Hakları Yönetmeliği’nin hemşireler tarafından okunurluğunu arttırmanın yollarının aranması gerektiği söylenebilir.

Hastalara güvenli ve kaliteli tıbbi bakım verebilmek için sağlık personelinin yeterli bilgiyi alması ve bu bilgiyi uygun şekilde kullanması gerekmektedir.<sup>11</sup> Cerrahi birimler, rutin ve çoğu zaman hızlı işlemlerin yapıldığı, sağlık personelinin işlemleri doğru ve zamanında yapmaya odaklandığı yerlerdir; bu nedenle hasta mahremiyeti ihmal edilebilir.<sup>3</sup> Bu çalışmada hasta mahremiyeti davranışları, cerrahi biriminde çalışanlarda “özel yaşam” alt boyutunda anlamlı derecede daha yüksek saptanmıştır ( $p<0,05$ ). (Tablo 3). Bu sonuç, cerrahi birimlerinin kişisel bilgilerin ifşa edilerek hızlı çalışması gerektiren, mahremiyet ihlaline açık alanlar olduğu sonucuna varılabilir.

Yapılan bir çalışmada hemşirelerin eğitim düzeyleri arttıkça hasta mahremiyetine yönelik davranışlarının da arttığı belirtilmiştir.<sup>28</sup> Bu çalışmada hasta mahremiyeti davranışları, hasta

mahremiyetinin sağlanmasına ilişkin eğitim alanlarda “özel yaşam” alt boyutunda anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur ( $p<0,05$ ). (Tablo 3). Çalışma sonucu, literatür ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Hasta hakları bağlamında mahremiyet kavramı, bireyin mahremiyet hakkının tanınması ve buna saygı gösterilmesi, bireysel kontrolün sürdürülmesi ve desteklemeyle doğrudan bağlantılı olan öz değer korunması, karar almaya katılım, ilişkilerin ve rahatlığın iyileştirilmesi ve hasta memnuniyetidir.<sup>6</sup> Bu çalışmada hasta mahremiyeti davranışları, hasta hakları yönetmeliğinin mahremiyet ile ilgili bölümünü okuyanlarda “özel yaşam” alt boyutunda anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur ( $p<0,05$ ). (Tablo 3). Bu sonuç, hasta hakları yönetmeliği okumanın özel yaşamın korunmasında etkili olduğuna bağlanabilir.

Literatürde hasta mahremiyeti ile ilgili bildirilen sorunlar arasında hastanın cinsel ve fiziksel mahremiyetinin ihmal edilmesi, hasta bilgilerinin herkesin duyabileceği bir ortamda tartışılması, odaya kapıyı çalmadan ve izin almadan girilmesi yer almaktadır.<sup>9</sup> Bu çalışmada hasta mahremiyeti davranışları, acil serviste çalışanlarda “cinsiyet” alt boyutunda anlamlı derecede daha düşük bulunmuştur ( $p<0,05$ ). (Tablo 3). Bu sonuç, acil bir durumda mahremiyetin ihlal edilebileceğini göstermektedir.

Sağlık merkezlerinde hastaların temel haklarına saygı gösterilmesine önem verilerek uygun ortamın sağlanması gerekmektedir.<sup>22</sup> Bu çalışmada hasta mahremiyeti davranışları, hasta hakları yönetmeliğinin mahremiyet ile ilgili bölümünü okuyanlarda “cinsiyet” alt boyutunda anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur ( $p<0,05$ ). (Tablo 3). Bu sonuç, hasta hakları yönetmeliği okumanın mahremiyet konusunda farkındalığı geliştirebildiğine bağlanabilir.

Sağlık kurumlarına başvuran hastalar yardıma gereksinim duyan, kolay örselenebilir ve istismar edilebilir bir konumdadır.<sup>1,2</sup> Bundan dolayı mahremiyet hakkı, ulusal mevzuatın yanı sıra birçok

uluslararası beyanname ve yönetmelikle güvence altına alınmıştır.<sup>2,24</sup> Bu çalışmada hasta mahremiyeti davranışları, hasta hakları yönetmeliğinin mahremiyet ile ilgili bölümünü okuyanlarda “Kendini koruyamayan” alt boyutunda anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur ( $p<0,05$ ). (Tablo 3). Bu sonuç, hemşirelerin hasta hakları yönetmeliği okuyarak kendini koruyamayanların mahremiyet hakkının farkında olduğuna bağlanabilir.

Hemşirelerin tanıtıcı özelliklerine göre hasta mahremiyet, puanları arasındaki ilişki Tablo 4’de verilmiştir. Araştırmaya katılan hemşirelerin aile gelir durumu ile hasta mahremiyeti puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir ( $p<0,05$ ). Hasta mahremiyeti puanı 4,19 ve daha altında olan hemşirelerin %58,5’inin geliri giderine eşit iken; hasta mahremiyeti puanı 4,20 ve üstünde olan hemşirelerin %67,1’inin geliri giderinden az olduğu bulunmuştur (Tablo 4).

Hemşirelerin hasta hakları yönetmeliğinin mahremiyet ile ilgili bir bölümü okuma durumu ile hasta mahremiyeti puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir ( $p<0,05$ ). Hasta mahremiyeti puanı 4,19 olan hemşirelerin %48,8’i mahremiyet ile ilgili bir bölüm okuduğunu ifade ederken; puanı 4,20 ve üstünde olanların %80,4’ü mahremiyet ile ilgili bir bölüm okuduğu belirlenmiştir (Tablo 4). Literatürde bu sonuçlar ile benzerlik gösteren başka bir araştırma sonucuna rastlanmamıştır.

Hemşirelerin hasta mahremiyeti düzeylerine etki eden faktörleri belirlemek amacıyla Tablo 5’te lojistik regresyon analizi yapılmıştır. Kurulan regresyonda bağımlı değişkenlerin bağımsız değişkeni açıklama oranının %0,086 ile %0,155 arasında olduğu bulunmuştur (Cox & Snell  $R^2 = 0,086$  ve Nagelkerke  $R^2 = 0,155$ ).

**Tablo 4. Hemşirelerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Hasta Mahremiyeti Puanları Arasındaki İlişki**

| Tanıtıcı Özellikler                                                         |                                                       | 4.19 ve altı |      | 4.20 üstü |      | Test değeri | p değeri |
|-----------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|--------------|------|-----------|------|-------------|----------|
|                                                                             |                                                       | n            | %    | n         | %    |             |          |
| Cinsiyet                                                                    | Kadın                                                 | 8            | 19,5 | 57        | 22,4 | 0,166       | 0,683    |
|                                                                             | Erkek                                                 | 33           | 80,5 | 198       | 77,6 |             |          |
| Medeni durum                                                                | Evli                                                  | 26           | 63,4 | 132       | 51,8 | 1,926       | 0,165    |
|                                                                             | Bekar                                                 | 15           | 36,6 | 123       | 48,2 |             |          |
| En son mezun olduğu okul                                                    | Sağlık meslek lisesi                                  | 6            | 14,6 | 28        | 11,0 | 0,717       | 0,896    |
|                                                                             | Önlisans                                              | 8            | 19,5 | 57        | 22,4 |             |          |
|                                                                             | Lisans                                                | 25           | 61,0 | 157       | 61,6 |             |          |
|                                                                             | Yüksek lisans                                         | 2            | 4,9  | 13        | 5,1  |             |          |
| Aile gelir durumu                                                           | Gelirim<Giderim                                       | 14           | 34,1 | 171       | 67,1 | 16,344      | 0,000*   |
|                                                                             | Gelirim=Giderim                                       | 24           | 58,5 | 74        | 29,0 |             |          |
|                                                                             | Gelirim>Giderim                                       | 3            | 7,3  | 10        | 3,9  |             |          |
| Mesleğini sevme durumu                                                      | Evet                                                  | 31           | 75,6 | 202       | 79,2 | 0,274       | 0,601    |
|                                                                             | Hayır                                                 | 10           | 24,4 | 53        | 20,8 |             |          |
|                                                                             | Dahili birimler                                       | 20           | 48,8 | 123       | 48,2 |             |          |
| Çalışılan birim                                                             | Cerrahi birimler                                      | 10           | 24,4 | 77        | 30,2 | 1,619       | 0,660    |
|                                                                             | Acil servis                                           | 7            | 17,1 | 28        | 11,0 |             |          |
|                                                                             | Yoğun bakım                                           | 4            | 9,8  | 27        | 10,6 |             |          |
| Çalışma biçimi                                                              | Nöbet olmadan sadece gündüz mesaisi                   | 8            | 19,5 | 52        | 20,4 | 3,455       | 0,178    |
|                                                                             | Sadece nöbet                                          | 13           | 31,7 | 49        | 19,2 |             |          |
|                                                                             | Gündüz mesaisi ayrıca ayın belirli zamanlarında nöbet | 20           | 48,8 | 154       | 60,4 |             |          |
| Hasta mahremiyetinin sağlanmasına ilişkin eğitim aldınız mı?                | Evet                                                  | 35           | 85,4 | 197       | 77,3 | 1,371       | 0,242    |
|                                                                             | Hayır                                                 | 6            | 14,6 | 58        | 22,7 |             |          |
| Hasta mahremiyetin sağlanması konusunda hizmet içi eğitime gerek var mıdır? | Evet                                                  | 32           | 78,0 | 218       | 85,5 | 1,490       | 0,222    |
|                                                                             | Hayır                                                 | 9            | 22,0 | 37        | 14,5 |             |          |
| Hasta hakları yönetmeliğinin mahremiyet ile ilgili bölümünü okudunuz mu?    | Evet                                                  | 20           | 48,8 | 205       | 80,4 | 19,358      | 0,000*   |
|                                                                             | Hayır                                                 | 21           | 51,2 | 50        | 19,6 |             |          |

Aile gelir durumunu gelirim giderime eşit olarak ifade edenlerin gelirinin giderine göre az olduğunu belirtenlere göre hasta mahremiyeti puanının 4,20 ve üstünde olma olasılığının daha düşük olduğu saptanmıştır (beta=-1,147; Exp(B)=0,318).

Ayrıca hasta hakları yönetmeliğinin mahremiyet ile ilgili bölümü okumayanların okuyanlara göre hasta mahremiyeti puanının 4,20 ve üstünde olma olasılığının daha düşük olduğu belirlenmiştir (beta=-1,211; Exp(B)=0,298) (Tablo 5).

**Tablo 5. Lojistik Regresyon Analizi Tablosu**

|                                                                                  | Beta   | S.H   | Wald   | p.    | Exp(B) | 95% EXP(B) |       |
|----------------------------------------------------------------------------------|--------|-------|--------|-------|--------|------------|-------|
|                                                                                  |        |       |        |       |        | Alt        | Üst   |
| Hasta hakları yönetmeliğinin mahremiyet ile ilgili bölümünü okuma referans= Evet |        |       |        |       |        |            |       |
| Hasta hakları                                                                    | -1,211 | 0,366 | 10,934 | 0,001 | 0,298  | 0,145      | 0,611 |
| Gelir durumu referans= Gelirim<Giderim                                           |        |       |        |       |        |            |       |
| Gelirim=Giderim                                                                  | -1,147 | 0,377 | 9,251  | 0,002 | 0,318  | 0,152      | 0,665 |
| Gelirim>Giderim                                                                  | -0,834 | 0,746 | 1,251  | 0,263 | 0,434  | 0,101      | 1,874 |
| Sabit                                                                            | 2,789  | 0,306 | 83,250 | 0,000 | 16,260 |            |       |
| LR=211,653                                                                       |        |       |        |       |        |            |       |
| Cox & Snell R <sup>2</sup> =0,086                                                |        |       |        |       |        |            |       |
| Nagelkerke R <sup>2</sup> =0,155                                                 |        |       |        |       |        |            |       |
| Hosmer and Lemeshow Test=0,816 p=0,846                                           |        |       |        |       |        |            |       |

*Bağımlı değişken:*

*Mahremiyet puanı = => 4,19 ve altı=yüksek ve daha altında (0)*

*Mahremiyet puanı = => 4,20 ve üstü=çok yüksek (1)*

Bu çalışmada hemşirelerin aile gelir durumu ve hasta hakları yönetmeliğinin mahremiyet ile ilgili bölümü okuma durumunun hasta mahremiyeti düzeyi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu saptanmıştır (p<0,05). (Tablo 5). Literatürde bu sonuçlar ile benzerlik gösteren başka bir araştırma sonucuna rastlanmamıştır.

Sonuç olarak hasta mahremiyeti hemşirelerin ve diğer tüm sağlık

çalışanlarının sorumluluğundadır ve dikkat edilmesi gereken önemli bir kavramdır.<sup>8</sup> Hemşirelerin hasta mahremiyetini koruma ve sürdürmedeki rolü gereği hastalarına sağladıkları bakımın kalitesini, hasta memnuniyetini, iyileştirme sürecini etkilemesi ve kendilerini koruyamayacak durumda olan hastaların haklarının gözetilmesi bakımından çalışma sonuçları önem arz etmektedir.

## SONUÇ VE ÖNERİLER

Kuzeydoğu Anadolu ikinci bölgesinde (TRA2) çalışan hemşirelerin hasta mahremiyetine yönelik davranışlarının ortalamanın üzerinde olduğu belirlenmiştir. Kuzeydoğu Anadolu ikinci bölgesinde (TRA2) çalışan hemşirelerin hasta mahremiyetine yönelik davranışlarını çalışılan birim, hasta mahremiyetinin sağlanmasına ilişkin eğitim alma durumu ve hasta hakları yönetmeliğinin mahremiyet ile ilgili bölümünü okuma durumunun etkilediği bulunmuştur.

Hasta mahremiyeti, hasta bakımının ve hasta memnuniyetinin belirleyicilerinden biri olarak hastalar ile hemşireler arasındaki güveni ve terapötik etkileşimi etkileyen

önemli bir değerdir. Dahili birimde çalışanlarda, hasta mahremiyetinin sağlanmasına ilişkin eğitim almayanlarda ve hasta hakları yönetmeliğinin mahremiyet ile ilgili bölümünü okumayanlarda bakım verme sürecinde hasta mahremiyetine yönelik bazı eksiklikler bulunmaktadır. Bu doğrultuda;

Hemşirelerin hasta mahremiyet davranışlarını geliştirmeye yönelik eğitimler yapılmalı

Haftalık etik vaka oturum toplantıları düzenlenmeli ve kliniklerde karşılaşılan etik sorunlar tartışılmalı ve çözümleme yapılmalı Hemşirelerin iş yükünün ve hasta sayısının azalmasına yönelik politikalar geliştirilmeli

Dahili ve cerrahi birimlerde tedavi ve bakım süreçlerinde mahremiyet için uygun ortamlar oluşturulmalı, özellikle kendilerini koruyamayacak durumda olan hastaların mahremiyet hakları gözetilmeli

Yönetici veya sorumlu hemşireler tarafından kliniklerde çalışan hemşirelerin mahremiyeti korumaya ve sürdürmeye yönelik davranışları izlenmeli ve olumsuz durumlarda hemşirelere geri bildirimler verilmeli

Mahremiyet davranışı yüksek olan hemşireler ise ödüllendirilerek güdülenmeli

Lisans ve lisansüstü hem teorik hem de uygulama eğitim süreçlerinde toplumun kültürel özellikleri ve evrensel değerleri göz önünde bulundurarak mahremiyet konusuna daha fazla yer verilmeli

Eğitimci ve klinisyen hemşireler olarak hemşirelik öğrencilerinin mahremiyete saygı göstermeyi geliştirebilmeleri bakımından öğrencilere rol model olunmalıdır.

#### KAYNAKLAR

1. Aktan, G.G., Eşer, İ. ve Kocaçal, E. (2019). "Hemşirelerin Hasta Mahremiyetini Koruma ve Sürdürme Durumları ile Etkileyen Faktörler". Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 16 (4), 301-305. <https://doi.org/10.5222/HEAD.2019.301>.
2. Aksoy, M. ve Balci Akpinar, R. (2020). "The Relationship Between Patients' Perception of Nursing Care and Nursing Attitudes Towards Patient Privacy in Gynecology Clinics". International Journal of Scientific Reports, 6 (12), 508-513. <https://doi.org/10.18203/issn.2454-2156.IntJSciRep20205030>.
3. Yayla, A., Eskici Ilgın, V. ve Karaman Özlü, Z. (2022). "Development of The Perioperative Privacy Scale: A Validity and Reliability Study". Journal of PeriAnesthesia Nursing, 37 (2), 227-233. <https://doi.org/10.1016/j.jopan.2021.06.005>.
4. Karabulut C. ve Tuğut, N. (2023). "Evaluation of The Behaviors of Nurses and Midwives Working in The Field of Obstetrics and Gynecology Towards Patient Privacy". Journal of Health Sciences Institute, 8 (1), 11-17. <https://doi.org/10.51754/cusbed.1102860>.
5. Özdiñç, A., Aydın, Z., Calim, M., Özkan, A.S., Bakir, H. ve Akbas, S. (2023). "Privacy Awareness Among Healthcare Professionals in Intensive Care Unit A Multicenter, Cross-Sectional Study". Medicine, 102 (6), e32930,1-9. <https://doi.org/10.1097/MD.00000000000032930>.
6. Eskici Ilgın, V., Yayla, A. ve Karaman Özlü, Z. (2022). "Bir Ölçek Geliştirme Çalışması: Hasta Mahremiyet Ölçeği". Kaya Journal of Health Science, 3 (3), 193-198. <https://doi.org/10.52831/kjhs.1137632>.
7. Tehrani, T.H., Maddah, S.S.B., Fallahi-Khoshknab, M., Ebadi, A., Shabboulagh, F.M. ve Gillespi, M. (2018). "Respecting The Privacy of Hospitalized Patients: An Integrative Review". Nursing Ethics, 1-13. <https://doi.org/10.1177/0969733018759832>.
8. Öztürk, H., Torun Kılıç, Ç., Kahrman, İ., Meral, B. ve Çolak, B. (2021). "Assessment of Nurses' Respect for Patient Privacy by Patients and Nurses: A Comparative Study". Journal Clinical Nursing, 30 (7-8), 1079-1090. <https://doi.org/10.1111/jocn.15653>.
9. Ceylan, S.S. ve Çetinkaya, B. (2020). "Attitudes Towards Gossip and Patient Privacy Among Paediatric Nurses". Nursing Ethics, 27 (1), 289-300. <https://doi.org/10.1177/0969733019845124>.
10. Demirsoy, N., Öztürk, H. ve Ergün Acar, N. (2021). "A Cross-Sectional Study: Patient Privacy According to Doctors and Nurses". Nursing Science Quarterly, 34 (2), 114-122. <https://doi.org/10.1177/0894318420987171>.
11. Özer, Ö., Özkan, O. ve Budak, F. (2020). "The Relationship Between The Nurses' Perception of Electronic Health Records and Patient Privacy". Hospital Topics, 98 (4), 155-162. <https://doi.org/10.1080/00185868.2020.1799729>.
12. Ak, B., Tanrikulu, F., Gündoğdu, H., Yılmaz, D., Öner, Ö., Ziyai, N.Y., Erol, F. ve Dikmen, Y. (2021). "Cultural Viewpoints of Nursing Students on Patient Privacy: A Qualitative Study". Journal of Religion and Health, 60 (1), 188-201. <https://doi.org/10.1007/s10943-020-01062-z>.
13. Demir, H., Özyaral, O., Biçer, İ. ve Aydın, O.A. (2021). "Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Hasta Mahremiyeti Konusundaki Tutumları". Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi, 3(1), 23-30.
14. FallahMortezaNejad, S.H.R., Pourhabibi, Z., Mashayekhipirbazari, M. ve Delpasand, K. (2021). "Nursing Students' Attitude Toward The Importance of Patient Privacy". Nursing Midwifery Studies, 10(1), 52-56. [https://doi.org/10.4103/nms.nms\\_96\\_19](https://doi.org/10.4103/nms.nms_96_19).
15. Xia, Y., Chen, Q., Zeng, L., Guo, Q., Liu, H., Fan, S. ve Huang, H. (2022). "Factors Associated with The Patient Privacy Protection Behaviours of Nursing Interns in China: A Cross-Sectional Study". Nurse Education in Practice, 65, 103479. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2022.103479>.
16. Yıldırım, D. ve Akın Palandöken, E. (2021). "Hemşirelikte İnsan Onuru Algılama ve Anlama Ölçeği Geliştirme". Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences, 13(3), 616-628. <https://doi.org/10.5336/nurses.2020-79913>.
17. Erkuş Küçükkelepçe, G., Şimsek Küçükkelepçe, D. ve Aslan, S. (2021). "Investigation of The Relationship Between Nursing Students' Privacy Consciousness and Attitudes Towards Patient Privacy". International Journal of Caring Sciences, 14(3), 1713-1722.
18. Kulakaç, N., Uzun Şahin, C., Özkan, E. ve Çilingir, D. (2021). "Privacy Awareness of Nursing Students". Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences, 13(2), 330-7. <https://doi.org/10.5336/nurses.2020-78242>.
19. Barati, F., Atarodi, A., Asghari, B.A. ve Atarodi, A. (2019). "Awareness and Observation of Patients' Rights from The Perspective of Patients and Nurses". Journal of Research and Health, 9(4), 315-323. <https://doi.org/10.29252/jrh.9.4.315>.
20. Tosun, H. ve Aksoy, N. (2019). "Ebelik Uygulamalarında Mahremiyet". Journal of Health Professionals Research, 1(1), 21-27.
21. Eklöf, N., Hupli, M. ve Leino-Kilpi, H. (2019). "Factors Related to Privacy of Somali Refugees in Health Care". Nursing Ethics, 1-13. <https://doi.org/10.1177/0969733019855748>.
22. Tajdari, S., Irajpour, A., Shahriari, M. ve Saghaei, M. (2022). "Identifying The Dimensions of Patient Privacy in Intensive Care Units: A Qualitative Content Analysis Study". Journal of Medical Ethics and History Medicine, 15(6), 1-18. <https://doi.org/10.18502/jmehm.v15i6.11048>.

23. Aktan, G.G., Zaybak, A. ve Eşer, İ. (2021). "The Status of Protecting and Maintaining Patient Privacy of Intern Nurses and Affecting Factors". *Journal of Education and Research in Nursing*, 18(4), 396-401. <https://doi.org/10.5152/jern.2021.43799>.
24. Movafegh, F., Abbaszadeh, A., Rassouli, M., Lotfi, M.S., Nasiri, M. ve Mokhlesi, S. (2020). "Development and Validation of The Iranian Version of The Patient Privacy and Confidentiality Scale". *Indian Journal of Medical Ethics*, 1-7. <https://doi.org/10.20529/IJME.2020.102>.
25. Roos, A.K.O., Skaug, E.A., Grondahl, V.A. ve Helgesen, A.K. (2020). "Trading Company for Privacy: A Study of Patients' Experiences". *Nursing Ethics*, 27(4), 1089-1102. <https://doi.org/10.1177/0969733019874497>.
26. Öztürk, H., Bahçecik, N. ve Özçelik, K.S. (2014). "The Development of The Patient Privacy Scale in Nursing". *Nursing Ethics*, 21(7), 812-828. <https://doi.org/10.1177/0969733013515489>.
27. Özata, M. ve Özer, K. (2017). "Sağlık Çalışanlarının Hasta Mahremiyeti Konusundaki Tutumlarının İncelenmesi". *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 20(1), 1-21.
28. Candan, M. ve Bilgili, N. (2018). "Hemşire ve Ebelerin Hasta Mahremiyetine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi". *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 34-43.
29. Tanrıku, F., Erol, F., Ziyai, N.Y., Gündoğdu, H., Karabulut, B. ve Dikmen, Y. (2020). "Hemşirelerin Hasta Mahremiyetini Gözetme Durumlarının İncelenmesi". *Journal of Innovative Healthcare Practices*, 1(1), 22-29.
30. Tabachnick, B.G. ve Fidell, L.S. (2019). "Using Multivariate Statistics". Pearson Education, 7.baskı. Inc. United States of America.
31. Karabey, G., Kızıltan, B. ve Sabancıoğulları, S. (2023). "Evaluation of Pay Attention on Patient Privacy of Nurses Who Working in Intensive Care Units and Affecting Factors". *Ordu University Journal of Nursing Studies*, 6(1), 123-132. <https://doi.org/10.38108/ouhcd.1053595>.
32. Kızılcık Özkan, Z., Eyi, S. ve Mayda, Z. (2020). "Hemşirelik Öğrencilerinin Hasta Mahremiyetini Korumaya Yönelik Davranışlarının Belirlenmesi". *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 8(2), 312-320. <https://doi.org/10.33715/inonusaglik.718308>.
33. Özen Çınar, İ. ve Dağlı, F. (2021). "The View of Students Who Make Professional Application About Patient's Privacy". *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics-Law and History*, 29(1), 78-85. <https://doi.org/10.5336/mdethic.2020-77464>.
34. Kim, K., Han, Y. ve Kim, J.S. (2017). "Nurses' and Patients' Perceptions of Privacy Protection Behaviours and Information Provision". *Nursing Ethics*, 24(5), 598-611. <https://doi.org/10.1177/0969733015622059>.